

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра соціології та психології, факультет №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Методика викладання психології**»
вибіркових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)
(для денної і заочної форм навчання)

За темою №5. Контроль і оцінювання результатів навчальної діяльності при навчанні психології

Харків 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.20 р. №9

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету №6
Протокол від 16.09.20 р. №6

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 18.09.20 р. №5

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
(протокол від 07.09.2020 № 9).

Розробники: Тюріна В.О. – професор кафедри соціології та психології,
доктор педагогічних наук, професор

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія
людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін» Харківського
національного технічного університету сільського господарства ім. Петра
Василенка, доктор педагогічних наук, доцент **Данченко І.О.**

Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології і
педагогіки факультету №3 Харківського національного університету
внутрішніх справ, доктор педагогічних наук, професор **Федоренко О.І.**

Лекція №5

Тема 5. Контроль і оцінювання результатів навчальної діяльності при навчанні психології

План лекції:

1. Поняття про контроль навчальної діяльності.
2. Педагогічні вимоги до контролю в процесі навчання.
3. Зміст, види і методи контролю.
4. Форми організації контролю.
5. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Література:

1. Бадмаев Б.Ц. Методика викладання психології. Б.Ц.Бадмаев; Москва: Педагогіка. 2000. 246 с.
2. Граф В., Ільясов М.М., Ляудіс В.Я. Основи організації навчальної діяльності та самостійної роботи студентів / В.Граф, Н.Н.Ільясов, В.Я.Ляудіс; Москва: Изд-во МГУ. 1981. 79 с.
3. Карандешев В.Н. Методика викладання психологи / В.Н.Карандешев; Санкт-Петербург: Пітер. 2006. 249с.
4. Сохор А.М., Яковлев Н.М. Методика і техніка уроку в школі. /А.М.Сохор, Н.М.Яковлев; Москва: Просвещение, 1985. 196 с.
5. Тарасова Т.Б.Методика навчання психології у вищій школі: навчальний посібник; Суми: Вид-во СумДПУ ім А.С.Макаренка, 2019. 361 с.

Зміст лекції:

1. Поняття про контроль навчальної діяльності.

У широкому сенсі контроль означає перевірку чого-небудь. У кібернетичному поданні контроль розглядається як принцип зворотного зв'язку, характерною для управління саморегулюючої системою. Контроль процесу і результатів навчальної діяльності учнів (студентів) забезпечує зовнішню зворотний зв'язок (контроль, що здійснюється викладачем) і внутрішню зворотний зв'язок (самоконтроль учнів).

Зворотний зв'язок служить підставою для внесення необхідних корективів в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів і форм організації, керівництва та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Контроль є складовою частиною, компонентом процесу навчання, органічно пов'язаним з вивченням програмного матеріалу, його осмисленням, закріпленням і застосуванням, формуванням умінь і навичок.

Планомірне здійснення контролю дозволяє викладачеві привести в систему засвоєний студентами за певний період часу навчальний матеріал, виявити успіхи в навчанні, проблеми та недоліки в знаннях, уміннях і навичках, визначити якість засвоєння пройденого матеріалу.

Контроль, здійснюваний викладачем, в поєднанні з самоконтролем дає можливість кожному студенту бачити результати навчання і вживати заходів для усунення виявлених недоліків.

Контроль має важливе освітнє, розвивальне і виховне значення, так як він підвищує відповідальність за якість виконуваної роботи.

2. Педагогічні вимоги до контролю в процесі навчання

Теорією і практикою навчання встановлені такі педагогічні вимоги до організації контролю за навчальною діяльністю учнів:

- Індивідуальний характер контролю за роботою кожного студента, за його особистої навчальною діяльністю.
- Систематичність і регулярність проведення контролю на всіх етапах процесу навчання.
- Різноманітність форм проведення контролю, що забезпечує виконання навчальної, розвиваючої і виховує функцій контролю, підвищення інтересу учнів до його проведення і результатами.
- Всебічність, яка полягає в тому, що контроль повинен охоплювати всі розділи навчальної програми, забезпечувати перевірку теоретичних знань, інтелектуальних і практичних умінь і навичок.
- Об'єктивність контролю, яка виключає навмисні, суб'єктивні і помилкові оціночні судження і висновки викладача, засновані на недостатньому вивченні студентів або упереджене ставлення до деяких з них.
- Диференційований підхід, що враховує специфічні особливості навчальних предметів і окремих його розділів, а також індивідуальні особливості і якості учнів, і застосування відповідно до цих особливостей різної методики проведення контролю.
- Єдність вимог викладачів, які здійснюють контроль в даній навчальній групі.

Дотримання зазначених вимог забезпечує надійність контролю і виконання ним своїх завдань в процесі навчання.

3. Зміст, види і методи контролю

Зміст контролю визначається дидактичними завданнями на різних етапах навчання, специфікою навчальних предметів, рівнем підготовки і розвитку учнів.

У процесі контролю велике значення має комплексна перевірка всієї навчальної діяльності студента, в тому числі і динаміка його загального розвитку, формування загальнонавчальних і спеціальних умінь і навичок, активності, пізнавальних інтересів, творчих здібностей.

Основними видами контролю успішності навчальної діяльності студентів є такі: поточний, періодичний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється викладачем в ході повсякденної навчальної роботи. Цей вид контролю має велике значення для стимулювання у студентів прагнення до систематичної самостійної роботи над виконанням аудиторних і домашніх завдань, підвищення інтересу до навчання, а почуття відповідальності за результат.

Періодичний контроль проводиться зазвичай після вивчення логічно завершеної частини, розділу програми. Він складається в перевірці результатів навчальної діяльності учнів з освоєння порівняно великого обсягу навчального матеріалу.

Підсумковий контроль здійснюється в кінці кожного семестру або навчального року, а також при закінченні курсу навчання з обов'язковим урахуванням результатів поточного і періодичного контролю.

Методи контролю - це способи, за допомогою яких визначається результативність навчально-пізнавальної діяльності студентів та педагогічної роботи викладача. Одним з основних методів контролю є проведення викладачем планомірне, систематичне спостереження за навчальною роботою студентів в аудиторії і поза аудиторією. Дані такого спостереження дозволяють встановити відношення студента до своїх навчальних обов'язків, прогалини в знаннях, здійснити індивідуальний підхід.

Поряд зі спостереженнями широко застосовуються усні, письмові і практичні методи контролю, заліки та іспити.

До методів усного контролю відносяться: опитування студентів, контрольне читання схем та карт, технічної документації. Методи письмового контролю характеризуються високою економічністю в часі, проявом учнями великої самостійності, можливістю одночасного виявлення загальної підготовленості всієї групи і кожного студента окремо.

Заліки проводяться за окремими розділами навчальної програми з урахуванням результатів поточного контролю. Заліки сприяють обґрунтованому вивченню всіх розділів програми

Іспити проводяться з метою підсумкової перевірки навчальної роботи учнів, служать засобом державного контролю. Підготовка до іспитів забезпечує повторення і систематизацію матеріалу, що вивчається, виступає в якості дієвого мотиву навчання студентів.

Разом з тим необхідно враховувати, що підготовка до іспитів та їх проведення вимагає від студентів витрати великих зусиль і високого нервового напруження.

4. Форми організації контролю

Залежно від специфіки організаційних форм розрізняють контроль, здійснюваний викладачем: фронтальний, груповий, індивідуальний і комбінований (або ущільнений) і самоконтроль учнів.

При фронтальній формі організації контролю на питання викладача по порівняно невеликому обсягу матеріалу короткі відповіді, звичайно з місця, дають багато учнів. Ця форма контролю дозволяє вдало поєднувати

перевірку знань з повторенням і закріпленням пройденого матеріалу, викликаючи підвищену активність навчальної групи. Викладач ставить питання перед всією групою, щоб в обговоренні цих питань брали участь всі студенти. Кожен студент може доповнити, виправити, уточнити відповіді своїх колег, підтвердити ці доповнення прикладами. Дуже часто фронтальне опитування приймає вид жвавої бесіди. Застосування фронтального опитування дозволяє за порівняно невеликий час здійснити перевірку якості знань у значної частини студентів групи.

Однак при фронтальному контролі буває важко забезпечити докладність і всебічність перевірки кожного студента окремо.

Групова форма організації контролю використовується в тих випадках, коли виникає необхідність перевірити підсумки навчальної роботи або хід її виконання частиною студентів групи, що отримала певне колективне завдання на занятті або в процесі позаурочних занять. При цьому питання ставляться перед цією групою, в їх вирішенні беруть участь студенти, які працювали в складі цієї групи, але з обов'язковим залученням до обговорення інших студентів групи.

Індивідуальний контроль широко застосовується для ґрунтовного знайомства викладача зі знаннями, вміннями і навичками окремих учнів, яких для відповіді зазвичай викликають до дошки або з місця.

У зміст відповіді студента входить пояснення теоретичних питань, виконання різних вправ, задач і експериментів. При індивідуальному контролі викладач звертає увагу на докладність відповіді студента, логічність його суджень, доказовість висунутих їм положень, уміння застосовувати засвоєні знання.

При комбінованій формі контролю (при так званому ущільненому опитуванні) досягається вдале поєднання індивідуального контролю з фронтальним і груповим. Особливістю цієї форми контролю є одночасний виклик викладачем кількох студентів, з яких один відповідає усно, 1-2 готуються до відповіді, виконуючи на класній дошці необхідні підготовчі роботи, а решта студентів виконують індивідуальні письмові чи практичні завдання.

Переваги ущільненого опитування полягають в тому, що він дає можливість ґрунтовно перевірити кілька студентів при порівняно невеликій витраті часу.

Самоконтроль учнів забезпечує функціонування внутрішнього зворотного зв'язку в процесі навчання, отримання учнями інформації про повноту та якість вивчення програмного матеріалу, міцності сформованих умінь і навичок, що виникли труднощі і недоліки.

Самоперевірка має велике психологічне значення, стимулює вчення студентів. З її допомогою студент реально переконується в тому, як він опанував знаннями, перевіряє правильність виконання вправ, оцінює практичну значимість результатів виконаних завдань, вправ, дослідів.

5. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів

Результати контролю навчально-пізнавальної діяльності учнів виражаються в її оцінці. У широкому сенсі слова оцінкою називають характеристику цінності, рівня або значення будь-яких об'єктів або процесів. Оцінити - це значить встановити рівень, ступінь або якість чого-небудь. Стосовно до навчально-пізнавальної діяльності оцінка означає встановлення ступеня виконання учнями завдань, поставлених перед ними в процесі навчання, рівня їх підготовки та розвитку, якості набутих знань, сформованих умінь і навичок. Оцінка тісно пов'язана з контролем і є його наслідком, тому до неї відносяться педагогічні вимоги, що пред'являються до контролю: об'єктивність, систематичність, індивідуальний підхід, педагогічний такт викладача.

Оцінка повинна враховувати результативність усіх видів навчально-пізнавальної діяльності учнів (з урахуванням вимог програм), характеризувати повноту і якість засвоєння знань, свідомість їх засвоєння, наявність загальнонавчальних і специфічних для даного предмета умінь і навичок.

Оцінка повинна бути гласною, вмотивованою і переконливою, правильно співвідноситися з самооцінкою і думкою колективу навчальної групи.

Оцінка навчально-пізнавальної діяльності учнів виражається в оціночних судженнях і висновках викладача, які можуть бути зроблені як в усній, так і в письмовій формі. У цих судженнях дається коротка характеристика (в якісному плані) успіхів і недоліків у навчальній діяльності студента, а також шляхів її вдосконалення.

Кількісним виразом оцінки є відмітка.

Відмітка умовно виражає кількісну оцінку знань, умінь і навичок учнів в цифрах або так званих балах.

Облік є педагогічно осмислені кількісні підсумки навчальної діяльності учнів за певний період. Основою цього обліку служить фіксація результатів поточного, періодичного та підсумкового контролю, виражених відмітками в групових журналах та інших формах навчальної документації, а також оціночні судження викладача. Облік навчальної роботи студентів проводиться по пройдених тем і розділів програми, за підсумками семестрів і навчального року.